

## Näringsutskottets betänkande

### 1981/82: 52

över propositioner — 1981/82: 100 (delvis) och 1981/82: 181 — och motioner om exportfrämjande åtgärder

#### Ärendet

I detta betänkande behandlas

*dels* proposition 1981/82: 100 bilaga 14 (handelsdepartementet) punkterna B 1 (Exportfrämjande verksamhet) och B 2 (Exportkreditnämnden, täckande av vissa förluster),

*dels* proposition 1981/82: 100 bilaga 17 (industridepartementet) punkt B 16 (Kostnader för statsstöd exportkreditgivning genom AB Svensk Exportkredit),

*dels* proposition 1981/82: 181 (industridepartementet) om garantifond för AB Svensk Exportkredit,

*dels* — helt eller delvis — åtta under allmänna motionstiden väckta motioner rörande exportfrämjande verksamhet.

Propositionerna och motionerna i berörda delar redovisas i det följande.

#### Proposition 1981/82: 100

##### Förslag

Under angivna punkter i proposition 1981/82: 100 *bilaga 14* föreslår regeringen

##### B 1. Exportfrämjande verksamhet (s. 22–28)

att riksdagen till Exportfrämjande verksamhet för budgetåret 1982/83 anvisar ett reservationsanslag av 183 875 000 kr.,

##### B 2. Exportkreditnämnden, täckande av vissa förluster (s. 28–35)

att riksdagen

1. medger att staten åtar sig betalningsansvar i form av statsgaranti för exportkredit till ett belopp av högst 70 000 milj. kr., varav 17 000 milj. kr. reserveras för garantigivning på särskilt gynnsamma villkor vid export av betydelse för u-ländernas ekonomiska utveckling och för garantigivning vid särskilt samhällsintresse,

2. godkänner att den rörliga kredit i riksgäldskontoret som ställts till exportkreditnämndens förfogande att vid behov användas för utbetalning av ersättningar för förluster från garantiverksamheten, enligt de riktlinjer föredragande statsrådet tidigare har förordat, uppgår till 1 600 milj. kr.,

3. till Exportkreditnämnden, täckande av vissa förluster för budgetåret 1982/83 anvisar ett förslagsanslag av 1 000 kr. för sådana förluster som uppstår vid garantigivning som följd av särskilda regeringsbeslut enligt de riktlinjer föredragande statsrådet förordat,

4. godkänner de [i propositionen] föreslagna ändringarna av principerna för normalgarantigivningen med avseende på riskspridningen.

Under angiven punkt i proposition 1981/82: 100 *bilaga 17* föreslår regeringen

**B 16. Kostnader för statsstödd kreditgivning genom AB Svensk Exportkredit (s. 51 f.)**

att riksdagen till Kostnader för statsstödd exportkreditgivning genom AB Svensk Exportkredit för budgetåret 1982/83 anvisar ett förslagsanslag av 380 000 000 kr.

### Förslagens innebörd

De i budgetpropositionen lämnade förslagen angående exportkreditnämnden innebär att statens betalningsansvar i form av statsgaranti för exportkredit ökas från 67 000 milj. kr. till 70 000 milj. kr. Härav reserveras 17 000 milj. kr. för garantigivning på särskilt gynnsamma villkor vid export av betydelse för u-ländernas ekonomiska utveckling och för garantigivning vid särskilt samhällsintresse. Detta innebär en ökning med 3 000 milj. kr. Vidare föreslås att den rörliga kredit i riksgäldskontoret som har ställts till exportkreditnämndens förfogande att vid behov användas för utbetalning av ersättningar för förluster från garantiverksamheten höjs till 1 600 milj. kr. Krediten höjdes senast i februari 1982 från 800 milj. kr. till 1 200 milj. kr. (prop. 1981/82: 101; NU 1981/82: 22). Höjningarna motiveras bl. a. av ett förutsett ianspråktagande för fordringar på Polen.

Ett s. k. 1 000-kronorsanslag föreslås också för att täcka sådana förluster som uppstår vid garantigivning som följd av särskilda regeringsbeslut. Slutligen föreslås vissa ändringar av principerna för normalgarantigivningen med avseende på riskspridningen. Förslaget innebär att exportkreditnämnden tills vidare skall arbeta med riktlinjer för riskspridningen i form av landåtaganden. Högsta engagemang för ett visst land får inte överstiga 10–15 % av de totala åtagandena, och de engagemang som avser mera riskfyllda länder begränsas i relation härtill. Regeringen föreslås emellertid när speciella skäl föreligger kunna besluta att högsta engagemang för ett visst land får överstiga av exportkreditnämnden fastställd minimirelation.

## **Proposition 1981/82: 181**

### **Förslag**

I propositionen föreslås att riksdagen bemyndigar fullmäktige i riksgäldskontoret att utfärda garantiförbindelser på tillhopa 300 000 000 kr. att utgöra garantifond i AB Svensk Exportkredit.

### **Huvudsakligt innehåll**

AB Svensk Exportkredit, som ägs till hälften av staten och till hälften av affärsbankerna, har till uppgift att medverka vid finansieringen av svensk export. Bolaget lånar upp medel för sin verksamhet på den svenska och utländska kapitalmarknaden. Svensk Exportkredit får låna upp medel eller ikläda sig garantiförpliktelser till ett belopp som högst får motsvara summan av *dels* bolagets kassa och banktillgodohavanden, *dels* nio tiondelar av fordringar med exportkreditnämndens garanti eller fartygskreditgaranti, *dels* ett belopp som motsvarar tio gånger bolagets eget kapital inkl. lagstadgade fonder och balanserade vinstmedel.

Den föreslagna garantifonden avses i upplåningshänseende likställas med bolagets eget kapital och möjliggör sålunda ytterligare upplåning. Garantierna ställs under den förutsättningen att de övriga aktieägarna – de svenska affärsbankerna – ställer motsvarande garantier på tillsammans lika stort belopp. Några andra ändringar av bolagsordningen så att upplåningsrätten utökas föreslås också. Värderegeringskontot, som f. n. inte till någon del kvalificerar för upplåningsrätt, avses till 40% bli upplåningsrättsgrundande som eget kapital. Vidare avses bolagsordningen bli ändrad så att alla fordringar som säkras av statens garanti liksom direkta fordringar på staten till nio tiondelar blir upplåningsrättsgrundande.

### **Motionerna**

De motioner som behandlas här är följande:

1981/82: 325 av Lars Werner m. fl. (vpk), såvitt gäller hemställan att riksdagen

2. ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om (d) samordningsorgan för export av trävaror,

3. hos regeringen begär nödvändiga förslag och åtgärder i enlighet därmed,

1981/82: 811 av Arne Fransson (c), vari hemställs att riksdagen begär att regeringen utreder frågan om bildande av ett projektbolag för exportförsäljning av trähus/trähuskomponenter i enlighet med de riktlinjer som framförts i motionen,

1981/82: 812 av Arne Fransson m. fl. (c), vari hemställs att riksdagen hos regeringen begär initiativ för att trygga en ökad svensk andel av FN-marknaden, bl. a. genom inrättande av ett handelsråd för detta ändamål.

1981/82: 1131 av Eric Holmqvist m. fl. (s), såvitt gäller hemställan (9) att riksdagen uttalar att en samordning av och ett stöd till export av småhus och inredningar utvecklas, bl. a. genom de regionala utvecklingsfonderna,

1981/82: 1469 av Arne Fransson (c), vari hemställs att riksdagen begär att regeringen vidtar sådana förändringar att exportstöd kan utgå även om villkoret om tre samverkande företag inte uppfyllts.

1981/82: 1491 av Ingrid Sundberg m. fl. (m), vari hemställs att riksdagen anholder att regeringen prövar förutsättningarna för inrättandet av en handelssekreterartjänst i Khartoum,

1981/82: 1612 av Anna Wohlin-Andersson (c), såvitt gäller hemställan (1) att riksdagen uppdrar åt regeringen att ta initiativ till en samordning av trähusbranschens exportsatsning.

1981/82: 1939 av Gunnel Jönäng (c), vari hemställs att riksdagen hos regeringen begär skyndsamma åtgärder för att främja svensk export till de internationella organisationerna.

I övriga delar har motion 1981/82: 325 behandlats i betänkandena JoU 1981/82: 24 och NU 1981/82: 27, motion 1981/82: 1131 i betänkandena NU 1981/82: 23, 1981/82: 30, 1981/82: 40, 1918/82: 50 och 1981/82: 51 samt motion 1981/82: 1612 i betänkandet NU 1981/82: 27.

## Uppgifter i anslutning till motionerna

### Export av trähus

#### *Tidigare riksdagsbehandling*

Riksdagen tog våren 1981 ställning till ett motionsyrkande (vpk) om åtgärder för att främja export av skogsindustrins produkter. Ett av motionsnärernas förslag gick ut på att regeringen skyndsamt skulle skapa ett effektivt samordningsorgan för svensk export av trävaruprodukter till de oljeexporterande länderna och för marknadsföring av sådan export.

Yrkandet avstyrktes av näringsutskottet och avslogs av riksdagen (NU 1980/81: 54). Utskottet hänvisade till att det i det pågående branschprogrammet för den träbearbetande industrin ingick bl. a. exportfrämjande verksamhet. Utskottet erinrade vidare om att de svenska ambassaderna i oljeländerna i betydande omfattning sysslade med exportfrämjande verksamhet samt om att en svensk handelssekreterare var stationerad i Saudiarabien.

I betänkandet NU 1980/81: 58 (s. 11 f.) behandlade näringsutskottet våren 1981 ett motionsyrkande med önskemål beträffande export av småhus. Motionärerna ansåg att ett samarbete mellan olika småhusföretag på exportmarknaden skulle kunna få stor betydelse för att öka den svenska exporten av småhus.

Utskottet redogjorde för olika pågående aktiviteter ägnade att främja det syfte som motionärerna gjorde sig till talesmän för. Härvid pekades på de branschfrämjande åtgärder för den träbearbetande industrin som administreras av statens industriverk och på den verksamhet som bedrivs inom Sveriges exportråd, bl. a. på initiativ av regeringen. Utskottet utgick ifrån att regeringen även fortsättningsvis skulle följa utvecklingen inom detta område. Motionen avslögs av riksdagen på förslag av utskottet.

#### *Vissa uttalanden i budgetpropositionen 1981/82 m. m.*

Statens industriverk har i sin anslagsframställning för budgetåret 1982/83 framhållit att den allt övervägande delen av exportstödsmedlen för träindustrin har tagits i anspråk för möbelindustrin.

För snickeriindustrin har det av industriverket budgeterade beloppet i stort sett förbrukats. Däremot har det planerade utökade programmet för trähus inte kunnat genomföras. En av orsakerna är, anför verket, att det för statligt stöd till exportfrämjande åtgärder krävs samverkan mellan minst tre företag. Med hänsyn härtill borde möjlighet till stöd till individuella exportprojekt införas. En sådan stödmöjlighet kräver att ett väsentligt ökat anslag anvisas och att programmet tillförsäkras en löptid på minst tre år innan en avtrappningsperiod insätts. Om möjlighet till individuellt stöd inom exportprogrammet för den träbearbetande industrin ej införs föreslår verket att programmet avtrappas fr. o. m. budgetåret 1983/84 och därefter avslutas.

I årets budgetproposition (prop. 1981/82: 100 bil. 17 s. 38) konstaterar industriministern att de åtgärder som ingår i branschprogrammet för den träbearbetande industrin numera är öppna även för snickeri- och trähusindustrierna. Statsrådet understryker att kapacitetsutnyttjandet inom den träbearbetande industrin är otillfredsställande, särskilt inom trähusindustrin. De i programmet ingående åtgärderna föreslås därför bli förlängda med ett år till att omfatta budgetåret 1982/83. Med hänsyn till behovet av besparingar föreslås dock insatserna för programmet minskade med 445 000 kr. till 8 milj. kr. Anslaget Branschfrämjande åtgärder behandlar utskottet i betänkandet NU 1981/82: 50.

Vidare framgår det av budgetpropositionen (bilaga 17 s. 41) att det är industriministerns avsikt att föreslå regeringen en förutsättningslös översyn av branschprogrammen. Syftet skulle vara att studera vilka insatser som har gjorts och resultatet av dessa. Översynen sägs böra ligga till grund för en samlad bedömning av vilka behov som fortsättningsvis kan finnas av

dessas tidsbegränsade åtgärder. Utskottet har erfarit att riksrevisionsverket i mars 1982 har fått i uppdrag att genomföra den i budgetpropositionen aviserade översynen.

#### *Industriverkets utredningar om trähusbranschen*

Statens industriverk har under de senaste åren utgivit tre rapporter angående trähusbranschen: Trähusbranschens framtid – internationell affärsutveckling inom den svenska branschen för prefabricerade trähus (SIND PM 1979: 7), Trähusbranschens framtid II – uppdatering av analysen av trähusbranschen i Sverige på permanenthus-, fritidshus- och paviljongområdet (SIND PM 1980: 1) samt Trähusbranschens framtid II Del 3 – Marknadsöversikter: Västtyskland, Storbritannien, Holland, Frankrike (SIND PM 1980: 14). I den sista av dessa promemorior anföras inledningsvis följande.

Svensk export av trähus har under ett flertal år uppvisat ett starkt varierat mönster, såväl med avseende på volym som olika typer av affärer. Under de senaste åren har emellertid exportvolymen varit avtagande. En naturlig förklaring till denna negativa utveckling har varit trähusföretagens minskade intresse för export över huvud taget, en inställning som successivt växt fram ur ett antal misslyckanden att framgångsrikt etablera sig på utländska marknader.

Den huvudsakliga affärstypen för export har varit permanentaffärer, dvs. affärer med en fast egen organisation i exportlandet. Här har de framgångsrika etableringarna baserat sig på förmåga till individuell anpassning, uthållighet samt en viss portion tur. Denna typ av exportaffärer har utgjort och utgör fortfarande endast en relativt liten andel av de olika mottagande ländernas totala byggnation av småhus.

Den dominerande affärstypen för världshandeln med trähus utgörs, enligt SIND:s utredning av direkta eller indirekta projektaffärer, dvs. affärer med internationella företag eller direktaffärer med statliga eller andra nationella myndigheter, vanligen på anbudsbasis, respektive affärer med nationella byggföretag eller liknande organisationer som handhar och självständigt ansvarar för den slutgiltiga kontakten med husköparna. Dessa typer av projektaffärer kommer även att ha den volymmässigt starkaste utvecklingen under 1980-talet.

Vid ett flertal tillfällen har man kunnat påvisa svårigheterna för svenska trähusföretag att genomföra direkta projektaffärer. De svenska trähusföretagen har betydande inbyggda nackdelar vad beträffar såväl flexibilitet och förmåga till skräddarsydda lösningar som leveransberedskap och leveransförmåga.

Indirekta projektaffärer har, p. g. a. branschens nuvarande struktur, inriktning och rådande förhållanden, visat sig vara svårgenomförbara. Huvudparten av de svenska prefabföretagen har utvecklat en betydande kompetens för färdigställandet av en boendemiljö, en synnerligen komplex fysisk och social process, i huvudsak för styckehusmarknaden. Denna kompetensprofil har hittills inneburit en nackdel för anpassningen till mindre komplexa underleverantörsroller i ett exportland. I de framgångsrika fallen av direkta projektaffärer från såväl Sverige som andra länder har företagen ofta varit av mäklar/projektsamordnarkaraktär. Inom de

indirekta projektaffärerna har de framgångsrika företagen ofta varit starkt produktionsorienterade med hög inre effektivitet.

Den generella bilden för svensk export av trähus blir därför relativt dyster i ett historiskt perspektiv. En likartad diskussion för det individuella trähusföretaget kan emellertid nå helt andra slutsatser.

Då man studerar den svenska trähusbranschen finner man att den utgör en del av ett system, det svenska byggsystemet, i vilket trähusföretagen verkar med olika typer av affärsidéer/framgångssystem och därvid olika typer av roller. Ett svenskt företag som planerar att exportera trähus måste, på samma sätt, se den tilltänkta marknaden som en del av ett nationellt byggsystem. Företagets möjligheter att framgångsrikt etablera sig på en exportmarknad är helt beroende av dess möjligheter att identifiera exportmarknadens struktur och inneboende logik för att därefter kunna fastställa vilken roll företaget skall spela, med avseende på dess nuvarande framgångssystem/affärsidé.

Ett misslyckande i denna inlänkingsprocess leder ofelbart till att olika typer av bristande överensstämmelse uppstår mellan å ena sidan företagets affärsidé/framgångssystem och dess möjligheter till anpassningsförmåga och handlande samt, å andra sidan, det nya systemets struktur och livsvillkor.

De fyra marknadsöversikterna, täckande Västtyskland, Storbritannien, Holland och Frankrike är endast en inledning på det förberedelsearbete som krävs för att framgångsrika etableringar/affärer skall realiseras. Dessa översiktliga branschbeskrivningar lägger alla grunden till en första förståelse av respektive system. I varje rapport redovisas trähusbyggandets, prefabbyggandets och byggkomponenternas ställning, en grov översikt av branschens struktur och sätt att fungera, de mest framträdande företagen i systemet, viktiga branschorganisationer och myndigheter. Till detta tillkommer även en redovisning av olika typer av basdata såsom bostadsproduktion, trähusproduktion etc.

Att göra ett antal generella slutsatser, med utgångspunkt från de genomförda marknadsöversikterna är ytterligt svårt, eftersom de uppvisar så stora olikheter. Man skall dock inte negligera att ett antal, mer eller mindre, starka likheter existerar, såsom prefabbyggandets relativt modesta ställning, frånvaron av såväl en hög import som stark nationell export, den negativa inställningen till trä som byggmaterial och prefab som byggform samt de indikationer som pekar på att komponentleveranser kan vara den mest gynnsamma affärstypen för export.

Den slutsats man kan göra är att alla de fyra marknadsöversikterna pekar på nödvändigheten att studera respektive exportmarknad i termer av ett system. De nationella särdragen är ytterst starka, vilket återigen understryker vikten av att gå vidare i ett förberedelsearbete, innan mer konkreta aktiviteter kan genomföras för att framgångsrikt etablera export av trähus.

### **Främjande av export till internationella organisationer**

I den av riksdagen våren 1981 godkända propositionen 1980/81: 141 om ökade exportfrämjande åtgärder (NU 1980/81: 58, rskr 1980/81: 426) sägs bl. a. följande (s. 4).

Under senare år har det framstått som alltmer nödvändigt att ökade insatser ägnas åt initiativtagande och uppsökande verksamhet på utlandsmarknaderna i syfte att finna och förmedla för svenska företag intressanta exportprojekt. Som exempel härpå kan nämnas multilateralt finansierade projekt, t. ex. vid FN:s olika organ, Världsbanken och de regionala utvecklingsbankerna. Det är viktigt att svenska företag tidigt får kunskap om sådana projekt och att tänkbara köpare i större utsträckning än f. n. uppmärksammas på svenska företags leveransmöjligheter. Ytterligare resurser bör sättas in för sådana ändamål. De kommer såväl stora som små företag till godo, de senare främst som underleverantörer.

Riksdagens beslut innebar att anslaget till exportfrämjande verksamhet förstärktes med ytterligare 30 milj. kr. Den närmare fördelningen av medlen på olika åtgärder ansåg utskottet att regeringen borde göra på grundval av bl. a. det underlag som Sveriges exportråd och Sveriges turistråd tillhandahöll.

I New York finns vid den svenska FN-delegationen en tjänsteman med uppgift att bevaka FN-organens upphandling. Hos handelssekreteraren i New York finns dessutom en projektbevakare som utför bevakning för vissa företag på uppdragsbasis. Upphandlingsinformation kanaliseras via exportrådet till industrin. Också vid FN-delegationen i Genève sker en bevakning av upphandlingen. F. n. övervägs en förstärkning av denna funktion.

I Washington finns vid ambassaden en tjänst för bevakning av projekt finansierade av Världsbanken och Interamerikanska utvecklingsbanken. Det är över huvud taget en uppgift för utrikesrepresentationen och handelssekreterarorganisationen att bevaka upphandling vid internationella organisationer för svenskt näringsliv.

I januari 1982 hölls på initiativ av Exportrådet samt utrikes- och handelsdepartementen ett seminarium med deltagare från Världsbanken och svenskt näringsliv för att diskutera möjligheterna till ökad upphandling hos svenska företag. Ett liknande seminarium har nyligen hållits med företrädare för Asiatiska utvecklingsbanken.

Exportrådets egna resurser för projektbevakning är f. n. under förstärkning. Behovet av förstärkta bevakningsinsatser därutöver är enligt exportrådet störst på de lokala marknader som är mottagare av de varor och tjänster som upphandlas.

Enligt uppgift från Exportrådet sker de upphandlingar som här avses i regel på bred internationell basis enligt strikta specifikationer där priset ofta är helt avgörande. Sveriges andel kan ökas genom hårdare marknadsföring, men stora förväntningar på denna export bör enligt exportrådet inte ställas.

### **Handelssekreterarorganisationen m. m.**

Riksdagen har i slutet av år 1979 (prop. 1979/80: 16, NU 1979/80: 20, rskr 1979/80: 95) behandlat frågor om den exportfrämjande verksamhetens organisation och ledning. Härvid fastslogs bl. a. att nuvarande organisation bibehålls i mer betydande länder med marknadsekonomi, dvs. handelssekreterare jämsides med beskickning/konsulat. I länder där efterfrågan på statliga exportfrämjande tjänster är mer begränsad behålls också nuvarande organisation, dvs. beskickning/konsulat. I för Sverige kommersiellt mer betydande statshandels- och u-länder inrättas i normalfallet handelsavdelning inom beskickning.

F. n. finns 24 handelssekreterartjänster inrättade. Av dessa är sex placerade i Nordamerika. I Europa finns 13 handelssekreterare, av vilka en leder verksamheten vid två handelskontor. På övriga industrilandsmarknader finns handelssekreterare i Tokyo och Melbourne. Två handelssekreterare arbetar i utvecklingsländer, nämligen de i Mexico City och Jeddah. Handelssekreterarna leder sin verksamhet från fristående handelskontor. Utöver de fristående handelskontoren finns handelskontor inrättade vid ambassaderna i Caracas, Kuwait, Moskva, Beijing och Teheran. Vidare bedriver samtliga övriga ambassader exportfrämjande verksamhet.

Sveriges ambassadör i Kairo är också ambassadör i Khartoum. Därutöver finns ett konsulat i Khartoum.

### **Interpellationsdebatt i riksdagen om de svensk-sudanesiska förbindelserna**

Den 17 februari 1982 (RD 1981/82: 82 s. 144 f.) besvarade utrikesminister Ola Ullsten en interpellation (1981/82: 122) av Hadar Cars (fp) om hur utrikesministern såg på utvecklingen av de svensk-sudanesiska förbindelserna och på behovet av en fast svensk representation i Khartoum.

I sitt svar anförde utrikesministern bl. a. att Sveriges förbindelser med Sudan inte har varit särskilt livliga när det gäller officiell representation. Ändå har våra förbindelser kunnat utvecklas bl. a. inom områdena handel, utvecklingssamarbete och besöksutbyte, sade utrikesministern. Han lämnade därefter följande uppgifter.

Under åren 1966–1969 fanns ett ambassadkansli med en utsänd tjänsteman i Khartoum, som var underställd ambassadören i Kairo. I en proposition år 1969 föreslogs, fortsatte utrikesministern, att ambassadkansliet i Khartoum skulle dras in och att Sudan på nytt skulle bevakas via ambassaden i Kairo. Behovet av fast representation i Khartoum hade visat sig inte vara så stort som i vissa andra länder.

Nedläggningen motiverades dels med att det var svårt att utveckla handelsförbindelserna med Sudan, dels med att biståndet till Sudan på ett tillfredsställande sätt kunde administreras av ambassaden i Kairo.

I svaret uttalades vidare att ett bredare samarbete med Sudan inleddes

åren 1979–1980. Samarbetet har hittills främst inriktats på sjuk- och hälsovårdsområdet.

På handelsområdet har under det senaste årtiondet kunnat noteras en viss ökning, men omfattningen av Sveriges utbyte med Sudan är fortfarande blygsam. Utsikterna att öka exporten till Sudan förefaller enligt utrikesministern inte särskilt goda, då Sudans prekära ekonomiska läge inte medger någon ökning av importen, såvida den inte finansieras utifrån.

Utrikesministern anförde vidare att våra ansträngningar att utveckla samarbetet med Sudan inte enbart bör grundas på framtida kommersiella intressen.

Det finns även ett politiskt intresse av att långsiktigt utveckla förbindelserna med Sudan på olika områden och genom olika kanaler och av att öka förståelsen mellan och fördjupa kunskapen om våra länder.

Avslutningsvis anförde utrikesministern:

Möjligheterna att utvidga vårt samarbete med Sudan kommer nu att prövas genom de kanaler som står oss till buds, främst genom ambassaden i Kairo och delegationsbesök. I dag tillgodoses vårt behov av överblick över utvecklingen i och samarbetet med Sudan genom dessa arrangemang. Inom utrikesdepartementet granskas emellertid regelbundet inriktningen och omfattningen av vår utrikesrepresentation i ljuset av internationella förändringar och våra svenska behov.

Om vårt samarbete med Sudan så småningom skulle utvecklas och växa i omfattning, får vi naturligtvis på sedvanligt sätt pröva vilka organisatoriska konsekvenser detta skulle kunna få.

## Utskottet

### Inledning

Regeringen har i budgetpropositionen 1982 (prop. 1981/82: 100 bilaga 14 och bilaga 17) lagt fram förslag om bl. a. anslag för exportfrämjande åtgärder, täckande av vissa förluster inom exportkreditnämndens verksamhetsområde och anslag för kostnader för statsstödd exportkreditgivning genom AB Svensk Exportkredit. I proposition 1981/82: 181 framläggs förslag om en garantifond för AB Svensk Exportkredit. Några motioner föreligger inte med anledning av de nämnda regeringsförslagen.

Under allmänna motionstiden år 1982 har väckts åtta motioner om olika exportfrämjande åtgärder m. m. som behandlas här.

Med utgångspunkt i de föreliggande förslagen tar utskottet i det följande först upp anslagsfrågorna i propositionerna. Därefter behandlar utskottet motionsyrkanden om export av trähus, om export till internationella organisationer och om handelssekreterarorganisationen.

**Anslag m. m.**

I detta avsnitt behandlar utskottet de anslag m. m. avseende exportfrämjande åtgärder som är aktuella i detta betänkande. Ifrågavarande anslagspunkter har som nämnts inte föranlett några motioner. Till anslaget Exportfrämjande åtgärder föreslår regeringen att riksdagen skall anvisa knappt 184 milj. kr.

I fråga om exportkreditnämndens verksamhet föreslås ökade statsgarantier och en höjning av den rörliga krediten i riksgäldskontoret. Ett formellt belopp av 1 000 kr. föreslås anvisas för att täcka vissa förluster vid kreditgivning som följd av särskilda regeringsbeslut. I anslutning därtill föreslår regeringen ändrade principer för normalgarantigivningen med avseende på riskspridningen. Utskottet hänvisar beträffande utformningen mer i detalj av regeringens förslag i fråga om exportkreditnämndens verksamhet till den framställning om ifrågavarande del av budgetpropositionen som finns i ingressen till detta betänkande (s. 2). Till kostnader för statsstött kreditgivning genom AB Svensk Exportkredit föreslår regeringen ett förslagsanslag av 380 milj. kr. för nästa budgetår. Vidare föreslås i proposition 1981/82: 181 att staten skall ställa garantier på sammanlagt 300 milj. kr. för Svensk Exportkredit att ingå i en garantifond. Vad gäller förslaget om garantifond hänvisar utskottet till redogörelsen tidigare i detta betänkande (s. 3). Samtliga förslag tillstyrks av utskottet.

**Export av trähus**

Frågan om inrättandet av ett organ med uppgift att samordna insatserna vid export av svenska trähus tas upp i fyra motioner.

Förslaget i motion 1981/82: 325 (vpk) om att regeringen bör uppmanas att skyndsamt skapa ett effektivt samordningsorgan för svensk export och marknadsföring av trävaruprodukter motiveras bl. a. med att det inom trävaruindustrin finns många små enheter, som inte har möjlighet att upprätthålla en egen försäljningsorganisation. Detta är en nackdel främst när det gäller exporten. Som ett exempel på vad en bristande samordning av exportinsatserna kan medföra nämner motionärerna att Algeriet hade uttryckt önskemål om att få köpa 20 000 trähus, gärna från Sverige, till de jordbävningsdrabbade områdena i landet. De svenska trähusfabrikanterna tvekade dock, eftersom ingen enskild fabrikant ensam klarade en sådan jätteorder. En statlig försäljningsorganisation skulle enligt motionärerna bättre kunna samordna de svenska husfabrikanternas marknadsföring.

I motion 1981/82: 811 (c) föreslås att regeringen utreder frågan om bildande av ett projektbolag för exportförsäljning av trähus och trähuskomponenter. Eftersom en stor del av trähusindustrin – ca en tredjedel – finns i Jönköpings län är det, enligt motionären, lämpligt att bolaget lokaliseras till de östra delarna av detta län. Det skulle förslagsvis ägas gemensamt av

industrin och Jönköpings läns utvecklingsfond. Motionären anser att det i inledningsskedet torde krävas statliga förlusttäckningsgarantier. Han framhåller bl. a. att det i dag finns en betydande överkapacitet i branschen, att exporten svarar för en mycket liten del av tillverkningen och att byggnadsindustrin kan sägas ha en typiskt nationell karaktär. Det handlar därför i första hand inte om produktleveranser utan om leveranser av hussystem. Den internationella handeln med trähus utgörs, säger motionären, till större delen av direkta eller indirekta affärer med internationella företag eller nationella myndigheter. De svenska företagen har däremot valt att arbeta med en fast egen organisation i exportlandet med marknadsbearbetning av enskilda kunder. Denna typ av exportaffärer tillgodoser en relativt liten del av dessa länders småhusbyggande. Enligt motionären skulle en utväg kunna vara att de svenska företagen inledningsvis begränsar sig till komponentleveranser samt etablerar samarbete med internationella byggföretag, vilka strävar efter standardiseringsfördelar.

I syfte att stärka skånskt näringsliv bör riksdagen, enligt ett förslag i motion 1981/82: 1131 (s), uttala att en samordning av och ett stöd till export av småhus och inredningar bör utvecklas, bl. a. genom de regionala utvecklingsfonderna. I motionen framhålls att den goda tillgången till lämplig träråvara i norra Skåne har medfört att en betydande trä- och möbelindustri har vuxit fram i detta område. Sedan något år befinner sig emellertid hela träindustrin i gungning, bl. a. till följd av nedgången inom byggnadsverksamheten. Många av företagen är lokaliserade till småorter, och en nedläggning betyder oftast att det mesta av industrisysselsättningen försvinner i dessa samhällen.

Det minskade bostadsbyggandet i landet är utgångspunkten även för det här aktuella yrkandet i motion 1981/82: 1612 (c) om att regeringen skall uppmanas att ta initiativ till en samordning av trähusbranschens exportsatsning. Motionären framhåller att intresset från andra länder för att köpa trähus från Sverige har ökat kraftigt under de senaste åren. Vidtas inga åtgärder som är särskilt ägnade att främja exporten av trähus kommer emellertid sysselsättningen att minska kraftigt i kommuner som är starkt beroende av trähusindustrin, t. ex. Ydre och Kinda kommuner i Östergötlands län, Vimmerby och Hultsfreds kommuner i Kalmar län samt kommuner i de östra delarna av Jönköpings län. Industriverkets och Sveriges exportråds resurser måste i ökad utsträckning inriktas på trähusbranschen. Industridepartementet bör enligt motionären ta de erforderliga initiativen för en samordning av branschens exportsatsning.

Som framgår av den tidigare framställningen behandlade riksdagen förra året motionsyrkanden som syftade till en ökad export av svenska trähus. I betänkandena NU 1980/81: 54 och NU 1980/81: 58 redogjorde näringsutskottet bl. a. för olika aktiviteter som pågick för att man skulle uppnå de syften som motionärerna gjorde sig till talesmän för. Utskottet sade sig också utgå ifrån att regeringen fortsättningsvis skulle följa utvecklingen

inom detta område. Motionerna avslogs av riksdagen på förslag av utskottet.

Trähusindustrins exportansträngningar stöds på flera olika sätt av samhället. Inom ramen för det branschprogram för den träbearbetande industrin som statens industriverk administrerar finns möjligheter för bl. a. småhusföretag att med ekonomiskt stöd genomföra kollektiva exportansträngningar. Som exempel kan nämnas att industriverket i samarbete med exportrådet har givit stöd till kontaktresor till flera europeiska länder samt till produktion av en för branschen gemensam broschyr. Vidare har industriverket och exportrådet arrangerat studiebesök av brittiska byggbranschrepresentanter hos ett antal svenska företag. Branschprogrammet föreslås i budgetpropositionen förlängas med ett år till att omfatta budgetåret 1982/83 (prop. 1981/82: 100 bil. 17 s. 38). Vidare har Nämnden för svensk projektexport beviljat anbudskostnadsstöd till ett antal s. k. prefabprojekt.

Utöver dessa insatser har exportrådet startat en verksamhet med inriktning på att främja samarbete mellan trähustillverkare, entreprenörer och konsulter för att underlätta trähusexporten. Önskemål om en sådan verksamhet framfördes vid en konferens i mars 1981 kring temat "Kan export-samverkan mellan trähustillverkare, entreprenörer och konsulter stärka svensk byggindustri?" Konferensen arrangerades av regeringen samt av industriverket och exportrådet.

Uppläggnngen av den nyss nämnda exportfrämjande verksamheten fastlades av exportrådet i samarbete med en arbetsgrupp bestående av representanter för trähusindustrin och branschorganisationer, entreprenörer, konsultföretag, personalorganisationer och statens industriverk.

Vidare har de regionala utvecklingsfonderna vissa möjligheter att stödja export från småhusföretag. Det tillhör fondernas uppgifter att verka för samordning inom branscher med stor betydelse för resp. län. Statlig lånegaranti kan ges för bl. a. samordning av vissa funktioner, såsom export.

Som framgår av den här lämnade redogörelsen pågår en hel rad aktiviteter för att öka den svenska exporten av småhus. Flera av dem är inriktade på att man skall söka nå den önskvärda exportökningen genom ett ökat samarbete mellan företagen. Utskottet vill understryka betydelsen av att småhustillverkare, entreprenörer och konsulter på olika sätt samverkar på exportmarknaden för att öka exporten på detta område. Detta skulle kunna bidra till ett förbättrat kapacitetsutnyttjande inom branschen och därmed till en förbättrad situation på orter med trähustillverkning. En förutsättning för att den statliga stimulansen till samverkan skall bli verkningsfull är givetvis att företagen själva och deras branschorganisationer vill arbeta för en samordning av sina exportansträngningar och tar erforderliga initiativ. Utskottet förutsätter att regeringen fortsätter att följa utvecklingen inom detta område. Något initiativ från riksdagen för bildande av ett projektbolag eller samordningsorgan anser utskottet inte vara erforderligt. Inte

heller bör riksdagen nu göra något uttalande i detta ämne. Motion 1981/82: 325 (vpk), motion 1981/82: 1131 (s) och motion 1981/82: 1612 (c), alla i ifrågavarande del, samt motion 1981/82: 811 (c) avstyrks sålunda.

Frågan om export av trähus berörs i ytterligare en motion, 1981/82: 1469 (c). Där erinras om att det som villkor för att statligt stöd till exportfrämjande åtgärder skall utgå krävs samverkan mellan minst tre företag. Detta villkor verkar hämmande på många företag som önskar göra egna satsningar men som enligt gällande regler inte har möjlighet att erhålla något exportstöd, säger motionären. Han nämner trähusbranschen som en bransch för vilken detta är högaktuellt. Eftersom en etablering på utlandsmarknaden kräver stora investeringar i visningshus etc. borde möjlighet öppnas för att även sådana projekt skulle vara stödberättigade. Inom denna bransch är situationen besvärlig, anför motionärerna. Det är därför mycket angeläget att olika stimulansåtgärder vidtas för att öka exportvolymen. En positiv åtgärd skulle vara att exportstöd kan utgå även om villkoret om tre samverkande företag inte uppfylls. I stället skulle en bedömning ske bransch för bransch med tanke på de speciella förutsättningar som föreligger.

Som framgår av den tidigare redogörelsen har statens industriverk i sin anslagsframställning för budgetåret 1982/83 förordat möjligheten att stödja individuella exportprojekt. Vidare framgår att regeringen har gett riksrevisionsverket i uppdrag att genomföra en översyn av de branschfrämjande åtgärderna vid statens industriverk. Syftet med studien är att få underlag för en samlad bedömning av dels i vilken mån denna typ av tidsbegränsade åtgärder behövs, dels vilka omprioriteringar och besparingar som kan göras inom området. De slutliga resultaten av översynen skall redovisas senast den 15 september 1982.

Utskottet räknar med att regeringen vid sina överväganden på grundval av bl. a. den nämnda utvärderingen också prövar frågan om det är möjligt att man vid en eventuell förlängning av de branschfrämjande åtgärderna kan införa en flexibel tillämpning av kravet på antalet deltagande företag. Något uttalande från riksdagen i denna fråga anser utskottet inte vara motiverat. Motion 1981/82: 1469 (c) avstyrks alltså.

### Export till internationella organisationer

Utskottet behandlar så två motioner som går ut på att åtgärder skall vidtas för att öka den svenska exporten till internationella organisationer.

Förenta nationerna upphandlar årligen industri- och konsumentprodukter för åtskilliga miljarder kronor, sägs det i motion 1981/82: 812 (c). Sveriges andel av FN-marknaden är dock mycket blygsam och står inte i rimlig proportion till våra ekonomiska insatser för FN:s verksamhet. Detta beror enligt motionärerna på bristfälliga kunskaper om FN-organens verksamheter, på registrerings- och upphandlingsrutiner samt på dålig marknadsbevakning. Upphandlingsrutinerna är, anför det vidare, mycket kom-

plicerade och bevakningen av de aktuella organen synnerligen krävande. Detta klarar inte de mindre och medelstora företagen, som dock kan ha lämpliga produkter att erbjuda.

I avsikt att stimulera svensk industri till ökade satsningar på nämnda marknader borde en funktion (handelsråd) inrättas vid Sveriges exportråd med uppgift att kontinuerligt bevaka de aktuella FN-organen samt informera och ge service till industrin och utvecklingsfonderna.

Det är viktigt att det svenska exportfrämjandet förbättras, heter det i motion 1981/82: 1939 (c). Motionären menar att export till de internationella organisationerna är en verksamhet som uppenbarligen nonchaleras från svensk sida. Dessa organisationer gör årligen mycket stora inköp. Motionären ger bl. a. följande förslag till åtgärder. Möjligheterna att vid internationella organisationer ha "associate experts", som betalas av Sverige bör undersökas. ILO har f. n. en svensk "associate expert". Sverige bör samordna sina exportinsatser inom detta område. Vidare bör Sverige inbjuda cheferna för upphandlingsavdelningarna till ett seminarium tillsammans med svenska företagare. Den svenska delegationen i Genève bör få ökade resurser för exportfrämjande kontakter.

Som framgår av redogörelsen i det föregående bevakas f. n. FN-organens upphandling bl. a. vid den svenska FN-delegationen i New York och Genève. En förstärkning av bevakningen av upphandlingen vid FN-delegationen i Genève övervägs. Bevakning av projekt finansierade av Världsbanken och Interamerikanska utvecklingsbanken sker vid ambassaden i Washington.

Över huvud taget är det en uppgift för utrikesrepresentationerna och handelssekreterarorganisationen att bevaka upphandling vid internationella organisationer för svenskt näringsliv. I linje med ett av förslagen i motion 1981/82: 1939 (c) anordnades i början av år 1982 ett seminarium med deltagare från Världsbanken och svenskt näringsliv. Härvid diskuterades bl. a. möjligheterna till ökad upphandling hos svenska företag. Exportrådets resurser för projektbevakning förstärks f. n., vilket överensstämmer med önskemålen i motion 1981/82: 812 (c). Detta har möjliggjorts bl. a. genom den ökning av anslaget till exportfrämjande åtgärder som riksdagen beslutade om under våren 1981.

Utskottet ser med gillande att vissa åtgärder nu har vidtagits och övervägs i syfte att finna och förmedla för svenska företag intressanta exportprojekt till bl. a. de internationella organisationer som har nämnts i detta sammanhang. Dessa åtgärder torde till viss del tillgodose önskemålen i de nu behandlade motionerna. Utskottet vill emellertid också erinra om att huvudansvaret för att exporten utvecklas i en för landet gynnsam riktning naturligen ligger hos företagen, även om det är angeläget att näringslivets exportansträngningar stöds genom statliga insatser. Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motionerna 1981/82: 812 (c) och 1981/82: 1939 (c).

### Handelssekreterarorganisationen

Utskottet övergår så till att behandla motion 1981/82: 1491 (m) om en handelssekreterartjänst i Khartoum.

I motionen anför bl. a. att Sudan har goda förutsättningar för ekonomiskt och socialt framåtskridande sedan lovande oljefyndigheter har gjorts. De flesta stora industriländer bygger nu ut sin representation i Khartoum, anför motionärerna. Från svensk industris sida finns det ett mycket starkt intresse för att Sverige skulle bli representerat med en handelssekreterare. Framför allt skulle en svensk handläggare kunna medverka till att vårt land i tid får underrättelse om vilka projekt som är av intresse för svensk industri. Regeringen bör, fortsätter motionärerna, undersöka i vad mån inrättandet av en handelssekreterartjänst i Khartoum skulle positivt påverka våra möjligheter till framtida ökat industri- och handelssamarbete med Sudan.

Sverige har f. n. 24 handelssekreterartjänster inrättade, vilka samtliga utom två är placerade på industrilandsmarknader. Som framgår av den tidigare redogörelsen har riksdagen år 1979 (prop. 1979/80: 16, NU 1979/80: 20, rskr 1979/80: 85) fastslagit principer för den exportfrämjande verksamhetens organisation och ledning.

Utskottet förutsätter att regeringen inom ramen för dessa principer kontinuerligt överväger vilken representation som är mest ändamålsenlig i olika länder.

Utskottet har noterat att regeringen nyligen har tillkännagivit (s. 9 f.) sitt intresse av att förbindelserna och samarbetet med Sudan utvecklas. Något uttalande från riksdagen till regeringen i den aktuella frågan anser utskottet inte vara motiverat. Utskottet avstyrker sålunda motion 1981/82: 1491 (m). 82: 1491 (m).

### Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *anslag till exportfrämjande verksamhet*  
att riksdagen med bifall till proposition 1981/82: 100 bilaga 14 punkt B 1 till *Exportfrämjande verksamhet* för budgetåret 1982/83 under elfte huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 183 875 000 kr.,
2. beträffande *exportkreditnämnden*  
att riksdagen
  - a) med bifall till proposition 1981/82: 100 bilaga 14 punkt B 2 moment 1 medger att staten åtar sig betalningsansvar i form av statsgaranti för exportkredit till ett belopp av högst 70 000 milj. kr., varav 17 000 milj. kr. reserveras för garantigivning på särskilt gynnsamma villkor vid export av betydelse för u-ländernas

ekonomiska utveckling och för garantigivning vid särskilt samhällsintresse,

b) med bifall till proposition 1981/82: 100 bilaga 14 punkt B 2 moment 2 godkänner att den rörliga kredit i riksgäldskontoret som ställts till exportkreditnämndens förfogande för att vid behov användas för utbetalning av ersättningar för förluster från garantiverksamheten, enligt de i propositionen angivna riktlinjerna, får uppgå till 1 600 milj. kr.,

c) med bifall till proposition 1981/82: 100 bilaga 14 punkt B 2 moment 3 till *Exportkreditnämnden, täckande av vissa förluster* för budgetåret 1982/83 under elfte huvudtiteln anvisar ett förslagsanslag av 1 000 kr. för sådana förluster som uppstår vid garantigivning som följd av särskilda regeringsbeslut enligt de i propositionen angivna riktlinjerna,

d) med bifall till proposition 1981/82: 100 bilaga 14 punkt B 2 moment 4 godkänner de i propositionen föreslagna ändringarna av principerna för normalgarantigivningen med avseende på riskspridningen,

3. *beträffande statsstödd kreditgivning genom AB Svensk Exportkredit*

att riksdagen med bifall till proposition 1981/82: 100 bilaga 17 punkt B 16 till *Kostnader för statsstödd exportkreditgivning genom AB Svensk Exportkredit* för budgetåret 1982/83 under fjortonde huvudtiteln anvisar ett förslagsanslag av 380 000 000 kr.,

4. *beträffande garantier till AB Svensk Exportkredit*

att riksdagen med bifall till proposition 1981/82: 181 bemyndigar fullmäktige i riksgäldskontoret att utfärda garantiförbindelser på tillhoppa 300 000 000 kr. att utgöra garantifond i AB Svensk Exportkredit,

5. *beträffande export av småhus*

att riksdagen

a) avslår motion 1981/82: 325 yrkandena 2 d och 3, det sistnämnda i den mån det inte har behandlats i utskottets betänkande NU 1981/82: 27,

b) avslår motion 1981/82: 811,

c) avslår motion 1981/82: 1131 yrkande 9,

d) avslår motion 1981/82: 1612 yrkande 1,

6. *beträffande villkor för exportstöd*

att riksdagen avslår motion 1981/82: 1469,

7. *beträffande export till internationella organisationer*

att riksdagen avslår motion 1981/82: 812 och motion 1981/82: 1939,

8. beträffande *handelssekreterare i Khartoum*  
att riksdagen avslår motion 1981/82: 1491.

Stockholm den 1 juni 1982

På näringsutskottets vägnar

INGVAR SVANBERG

*Närvarande:* Ingvar Svanberg (s), Johan Olsson (c), Erik Hovhammar (m), Sven Andersson (fp), Lilly Hansson (s), Thage Peterson (s), Bengt Sjönell (c), Rune Jonsson (s), Karl Björzén (m), Wivi-Anne Radesjö (s), Sivert Andersson (s), Christer Eirefelt (fp), Birgitta Johansson (s), Per Westerberg (m) och Ivar Franzén (c).